

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗМІСТОВНОГО ДОЗВІЛЛЯ – ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті розкривається проблема організації змістовного дозвілля як передумови розвитку творчої особистості вихованця. Автор вивчає діяльність Ірини й Василя Паків – педагогів-хореографів Півдня України.

Ключові слова: організація змістовного дозвілля, творча особистість, хореографія, Ірина та Василь Пак.

The article is devoted to the problem of organization of meaningful leisure as preconditions of pupil's creative personality development. The author observes the activity of Iryna and Vasyl' Packs – trainers-choreographers on the South of Ukraine.

Key words: organization of meaningful leisure, creative personality, choreography, Iryna and Vasyl' Packs.

Сучасне українське суспільство має вирішити дуже складну принципову задачу – визначити суть соціального замовлення щодо виховання своїх громадян. Але головна проблема не лише у тому, щоб визначити завдання, назвати пріоритети, призначити відповідальних. Найважливішим стає необхідність забезпечити умови, в яких має проходити виховний процес. Педагогічна наука визначає значущість внутрішніх та зовнішніх чинників, наголошує на ролі не лише мікросередовища, а й мезо – та макросередовища. В той же час істиною залишається і те, що недостатнім є бажання ентузіастів виховувати дітей, підтримувати обдаровану молодь, вкладати кошти у перспективних і талановитих. Якщо вся система соціально-культурного та політико-економічного розвитку країни не враховує значення виховної діяльності сьогодні і не підтримує процес її здійснення, то завтра суспільство може опинитися на межі власного духовного знищення. Ще давні філософи писали, що та держава, яка економить на змістовному дозвіллі своїх громадян, у майбутньому буде переплачувати на тюрмах. На жаль, аналіз сучасного стану визначеної проблеми дозволяє констатувати: практично знищена система організації змістовного дозвілля школярів, яка була представлена розгалуженою мережею клубів, студій, будинків дитячої творчості у всіх її виявленнях, спеціалізованими позашкільними навчально-виховними закладами, кімнатами школярів тощо, призвела до того, що діти самотужки змушені шукати спосіб застосування природних сил, умови задоволення потреби у активності, місця для проведення вільного часу. Сучасна індустрія розваг швидко відреагувала на цей попит і запропонувала легкодоступні і часто низькопробні, а подекуди, і злочинні форми проведення дитячого дозвілля. Ігрові автомати, цілодобові комп'ютерні розваги, «біля спортивні» об'єднання, дискотеки та клуби, що пропонують алкогольний «супровід» молодіжної вечірки – це не повний перелік того, що є найдоступнішим для вільного самовираження молоді. Зрозуміло, що такий стан речей не може задовольнити ні суспільство в цілому, ні педагогічну

громаду, ні тих представників держави, які розуміють той факт, що завтра України зростає сьогодні, і що для збереження майбутнього своєї країни ми маємо сьогодні створити всі умови щодо реалізації потреби молоді у розвитку власних творчих сил, у пошуку своїх життєвих інтересів, задоволенні потреби у продуктивній соціально значущій та корисній діяльності, формуванні своїх особистісних рис, розвитку здібностей.

Слід зазначити, що сучасна педагогічна практика активно працює на відродженням системи позашкільної освіти, передові вчителі намагаються створювати атмосферу співпраці з різними громадськими, творчими, релігійними, спортивними колективами. Вся ця діяльність спрямована саме на забезпечення умов розвитку особистості. Пріоритетами у цій справі має стати доступність, позитивна цілеспрямованість, особистісна зорієнтованість, культуровідповідність та фінансова підтримка. Серед достатньо великої кількості існуючих сьогодні шляхів розвитку творчих сил дитини особливе місце посідають творчі дитячі колективи, особливо ті, чия діяльність передбачає не лише профорієнтаційну роботу, розвиток якостей, необхідних для подальшої професійної діяльності у цій сфері, а й ставить за мету створення умов для змістовного, розвиваючого дозвілля, залучення молоді до найкращих зразків культури, формування свідомого ставлення до мистецтва, розвиток творчого потенціалу. І, на нашу думку, найбільшої поваги у цьому заслуговують ті люди, які організують подібну діяльність не в силу професійних обов'язків, а в силу власної духовної потреби. Серед таких людей велика кількість представників мистецьких професій. Різні за віком та характером мистецької діяльності, вони, присвятивши своє життя прекрасному, намагаються залучити до цього процесу і тих, хто живе поряд з ними. Досвіду роботи саме таких митців і було присвячено наше дослідження. Метою статті є узагальнення творчого та педагогічного досвіду керівників Миколаївського театру танцю «Ритми планети» Ірини та Василя Паків. В основу дослідної роботи було покладено власні спостереження, опосередковане вивчення досвіду через бесіди з вихованцями подружжя Паків, аналіз творчого шляху хореографічного колективу та систематизацію матеріалів періодики.

Звернення до педагогічної діяльності наших сучасників у межах підготовки статті не є випадковістю. Життєві та творчі успіхи випускників танцювального колективу, велика благодійницька діяльність, широкомасштабне залучення до мистецтва хореографії дітей, що проживають у промисловому районі міста, активна концертна та фестивально-конкурсна діяльність театру танцю – все дозволяє констатувати, що правильно організоване змістовне дозвілля не тільки розвиває творчі здібності, а й створює головні передумови розвитку особистісних рис. І не має значення, що тільки частина найбільш обдарованих у хореографічному мистецтві дітей поєднує своє майбутнє з танцем. Виховання на кращих мистецьких зразках, формування розуміння краси світу та відповідальності за збереження цієї краси, розвиток моральних почуттів та свідомого ставлення до обов'язків людини, громадянина, митця – є пріоритетами у педагогічній

діяльності Ірини Олексіївни та Василя Миколайовича Пак. Соціальна орієнтація сучасної школи на розвиток творчих можливостей дітей, їх талантів і обдарованості забезпечила можливість відкриття хореографічної школи на базі розташованої у Промзоні м. Миколаїв 45 загальноосвітньої школи, реалізувавши творче кредо Ірини та Василя Пак – необдарованих дітей не буває. Завдання педагога мистецьких дисциплін – зрозуміти, саме який вид мистецтва ближче дитині і створити умови для виявлення творчих здібностей. Хореографічна школа та створений на її базі театр танцю «Ритми планети», являє собою позашкільну установу, принцип участі в якій – власне бажання дітей, головне завдання – розвиток творчих здібностей і пошук нових талантів. Відкриття школи відбулося на початку дев'яностих, у ті часи, коли система позашкільної роботи руйнувалася, не виділялося коштів на її утримання, особливо на промислових окраїнах Миколаєва. Але розуміння, що «втрачене покоління» не можна ні чим компенсувати, бажання передати іншим власний хореографічний досвід, відчуття у мистецтві танцю – все це вплинуло на рішення педагогів-хореографів. Розробляючи програму роботи з учнями, подружжя Паків орієнтувалися і на свій виконавський досвід, і на досвід власного навчання у хореографічному училищі, і на знання та уміння, набуті під час навчання у Херсонському державному університеті на спеціальність «ПМСО. Хореографія». В той же час територіальна цілісність загальноосвітньої та хореографічної школи зробили можливим виховувати мистецтвом не лише учасників хореографічного колективу, а усіх учнів школи, які постійно спостерігають за творчим процесом, вболівають за творчі досягнення «своїх», ознайомлюються з кращими зразками хореографічного мистецтва, прилучаються в якості глядачів до справжніх мистецьких творів. Така непрямая педагогічна дія дає свій виховний результат, формує естетичний ідеал, розвиває відчуття потреби у власній творчій діяльності, і, певною мірою, компенсує нестачу часу, відведеного на дисципліни художньо-естетичного циклу. Саме тому, організація Іриною та Василем Пак хореографічного колективу на базі загальноосвітньої школи – було рішенням педагогічно виваженим, обумовленим розумінням значущості та педагогічного потенціалу мистецької діяльності. Демократизація та гуманізація педагогічної професії вимагають від педагогічних колективів утвердження, як життєвого принципу сучасної школи, педагогіки співробітництва, що особливо відчутно у процесі навчання мистецтву. Співробітництво вчителя і учнів, їх співдружність і співтворчість значною мірою забезпечують створення «ситуації успіху», сприятливої для розкриття творчих можливостей дітей. Поєднання в рамках однієї команди хореографічної школи і театру танцю, забезпечило не тільки постійний, підготовлений склад учасників, а й реалізувало завдання творчої співпраці. Спільна навчально-хореографічна діяльність знаходить своє втілення у спільній концертній діяльності. Різномірне підготування дітей дозволяє достатньо мобільно вирішувати питання участі кожної дитини у мистецьких та конкурсних заходах різного рівня (від оглядів дитячих аматорських колективів до відповідальних хореографічних фестивалів, конкурсів).

Співпраця педагога-хореографа з учнями у класі знаходить своє продовження у спільних виставах на сцені, у спільній творчо-постановочній діяльності, у поєднанні організаційних умінь і можливостей керівника колективу з творчою віддачею учасників. Цікавим у педагогічному досвіді Василя Пака є той факт, що у свої 60 років він продовжує виходити разом з учнями у концертних номерах, показуючи власним прикладом значення постійної хореографічної форми. Крім цього Василь Миколайович та Ірина Олексіївна являються і продюсерами власних учнів, і організаторами різнопланових творчих заходів, і ведучими концертів, і художниками по костюмам, і швачками. Саме тому географії творчих поїздок, гастрольна, фестивальна та конкурсна афіша колективу «Ритми планети» представлена майже всіма регіонами України та цілим рядом закордонних поїздок. Процеси гуманізації, демократизації освіти обумовлюють необхідність пошуку нестандартних форм і методів взаємодії школи, сім'ї та громадськості у створенні сприятливих умов для розвитку особистості дитини, розкриття її творчих можливостей в освітньому середовищі. Координатором цієї діяльності повинен стати вчитель. У педагогічній діяльності Василя та Ірини це питання є ключовим. Участь батьків у навчанні дітей не обмежується, як це часто буває, фінансовою підтримкою. Батьки – перші помічники в організації змістовного дитячого дозвілля, активні співавтори у процесі створення сценічних костюмів та декорацій (у колективі немає жодного батька и матері, які б своїми руками не готували сценічний образ кожного танцю).

Допомагають батьки у пошуку музичного матеріалу, доборі літератури та відеоматеріалів за змістом нового хореографічного твору, проведенні концертних програм, пошуку нових проєктів. А починається робота педагогів з батьками з першого дня навчання дитини, коли Василь та Ірина Парк запрошують всіх батьків на відкритий показовий урок. Під час цієї зустрічі відбувається залучення батьків до чарівного мистецтва, набуття ними розуміння складності та відповідальності дитячого творчого піднесення, хвилювання за успіх своєї дитини та розуміння тієї праці, яку разом з керівниками має виконувати кожен учень, щоб досягти результату. Крім цього, батьки учнів найпочесніші гості на кожному концерті за участі колективу. І якщо можливість подивитися на дітей обмежена, то квіти виступають як нагорода найбільш активним помічникам.

А про взаємодії Ірини та Василя Паків з громадськими установами міста найбільш яскраво готує той факт, що у 2000 році керівники колективу були визначені переможцями у міському конкурсі «Людина року» в номінації культура. Співпраця колективу театру, хореографічної школи та міста є постійною і вже має свої традиції. Так, майже кожного року, починаючи від 1994 року, коли організувався колектив, учасники театру танцю проводять Різдвяний концерт на кращий міській сценічній площадці. Колектив «Ритми планети» постійно бере участь у благодійних акціях, у концертних програмах до дня міста, Дня захисту дітей, дня Перемоги. Зразково показав себе колектив під час звітних концертів Миколаївської області у проєкти творчого огляду художніх колективів різних областей

України. Жодна мистецька акція миколаївців не обходиться без участі юних талантів, керівники колективу завжди йдуть на зустріч проханням місцевих органів влади і, зрозуміло, місто відповідає турботливим ставленням до потреб юних хореографів. У 1998 році колектив та його керівників було нагороджено премією М. Аракса за великий внесок у розвиток культури, формування позитивного іміджу хореографічного мистецтва серед населення, збереження та відтворення мистецьких традицій, активну участь у мистецькому житті міста Миколаїв.

Слід визначити, що хореографічна школа Паків – це не хореографічний гурток або студія. Це повномасштабна школа. Заняття відбуваються п'ять днів на тиждень. У розкладі уроків – класичний, народно-сценічний, історико-побутовий та сучасний танець. Діти вивчають історію хореографічного мистецтва, музичну культуру, історію образотворчого мистецтва, історію костюму, французьку мову. Наявність власної методики організації навчально-виховного процесу дозволяє Ірині та Василю Пак активно використовувати у своїй роботі нетрадиційні форми та сучасні засоби навчання. Особливого значення в цій ситуації набуває запрошення для проведення майстер-класів носіїв певної хореографічної культури, як це відбувалося при підготовці програми танців Греції, корейських танців тощо. У разі потреби колектив, готуючи програму, намагається виїхати у ті місця, де хореографічна культура перегукується з культурою матеріальною. Цікавою знахідкою є використання аутентичних костюмів під час підготовки окремих номерів, пов'язаних з народним танцювальним мистецтвом, як це відбувалося під час підготовки індійського танцю. Використання справжнього національного індійського костюму дозволило створити емоційний настрій, відчувати особливість хореографічного колориту далекої країни, зрозуміти за допомогою кольорів, крою, прикрас сутність та значення рухів, можливості їх поєднання, амплітуди руху, стилістичні особливості виконання, характер відтворення лексичного значення танцю, загальну налаштованість на виконавську майстерність.

Формування майбутнього танцівника відбувається активно на прикладі творчої діяльності провідних хореографів сучасності. І не тільки через перегляд вистав та концертів, а й активну участь у різнопланових конкурсах та хореографічних змаганнях, відвідування майстер-класів, які проводять найбільш відомі хореографи – Соколов О., Дубровіна О., Токарь О., Козлов А., Мотков Д та ін. Варто зазначити, що педагоги – репетитори та педагоги, що працюють з різними класами у хореографічній школі – всі випускники цього закладу, найкращі учасники театру танцю «Ритми планети». Керівники колективу зробили все, щоб найбільш обдаровані діти здобули кращу хореографічну освіту і стали учасниками провідних хореографічних колективів, отримали підготовку як педагоги-хореографи і продовжили справу своїх викладачів, набуваючи у спільній педагогічній роботі досвіду викладання та підтримки талановитих дітей, а у спільній концертній діяльності (а молоді педагоги всі задіяні у репертуарі театру) вдосконалювати свою майстерність.

На думку миколаївських поціновувачів мистецтва, Паки гідні працювати десь у центрі міста, залучаючи до світу прекрасного талановитих хлопчиків і дівчаток. Але факт залишається фактом: саме у 45-й школі, де навчаються діти різних національностей, педагогічна творчість викладачів хореографії знайшла найбільшу увагу, стала необхідною і важливою для багатонаціонального південного регіону. Серед юних артистів – і смагляві нащадки вірменів і корейців, чорноброві українці та русяві росіяни, євреї і німці, представники різних національностей. Усі вони красиві, талановиті і виховані.

За п'ятнадцять років існування колективу зроблено чимало. Поставлено близько 200 танців, хореографічних композицій, одноактних балетів. Тільки в діючому репертуарі більше 100 номерів класичних, естрадних, народних танців різних країн і народів, різних епох. Театру є що показувати. І він з великим успіхом бере участь у всіляких фестивалях і конкурсах – міських, обласних, регіональних, всеукраїнських і міжнародних: Міжнародний фестиваль хореографічної, театральної та вокальної творчості «Аліса в країні див» в м. Євпаторія, Всеукраїнський фестивалю «Срібне джерельце» м. Кривий Ріг; програма «Нові імена» м. Київ, Міжнародний фестиваль дитячої творчості «Золотий лелека» м. Миколаїв, фестиваль «Мельпомена Таврії» м. Херсон, фестиваль національних культур «В єдиному колі», Всеукраїнський фестиваль дитячих балетних спектаклів «Гран-па» в Державному академічному театрі опери та балету м. Донецьк; VII Міжнародний фестиваль «Веспремські ігри» (Угорщина, м. Веспрем) та Міжнародний фестиваль «Галата 2007» (Болгарія, м. Варна). Це невеликий перелік заходів, у яких брали участь та отримали перемогу молоді хореографи.

Репертуар театру сьогодні умовно можна поділити на декілька складових частин. Класична спадщина представлена номерами Й. Штраус «Полька «Трик-трак», П. Чайковський «Гран-па», Сен-Санс «Лебідь», М. Глінка «Арагонська хота», Ж. Бізе-Р. Щедрін «Кармен», Ж. Бізе-П. Морія «Океан і перлина», Й. Бах «У майстерні художника», Л. Деліб «Па де труа» та багато інших номерів на музику відомих світових композиторів.

«У сучасних ритмах» - так називається розділ репертуару, що налічує понад 20 номерів. Серед яких хореографічні композиції «Карнавал», «Кікі-рікі», «Танго», «Кумпарсита», «Стихія вогню», «Білі птахи», «Квіти» тощо.

Результатом постійного пошуку та співпраці з постановниками різних країн є розділ репертуару «По країнам та континентам», до якого входять танці російські (Калинка, Коробейники), єврейські, іспанські, грецькі, угорські, неаполітанські, індійські та ін. Слід зазначити, що поява більшості танців цього розділу програми пов'язана із активною участю колективу у праці щодо реалізації культурних зв'язків Миколаївщини з національними культурними товариствами.

Особливою гордістю Ірини та Василя Паків є постановка одноактних балетів, яких у репертуарі колективу вже майже десять. Серед них «Фрески Ольвії», «Єгипетської пустелі марево», «З глибини століть», «Чарівний садок

моїх снів», «Намісто Терпсіхори», «Легенди Егейського моря» та інші. Кожна балетна вистава – синтез хореографії, музики, образотворчого мистецтва, літератури. Драматургія балетів дозволяє залучати до вистави весь склад не тільки театру танцю, а й хореографічної школи.

Багато учнів Ірини Олексіївни й Василя Миколайовича продовжують своє творче життя. Після закінчення школи вступили до спеціальних хореографічних навчальних закладів (студія ім. П. Вірського Київського хореографічного училища, Херсонський державний університет, Миколаївська філія національного університету культури і мистецтв та ін.), деякі вже самі керують хореографічними ансамблями, успішно танцюють у професійних колективах, гастролують у Франції, Португалії, Іспанії.

У минулому професійні артисти балету, засновники театру танцю «Ритми планети» вважають, що немає дітей не талановитих. Просто здібності необхідно розвивати, а найголовніше – прищеплювати дітям любов до прекрасного, відкривати світ високого мистецтва через танець, музику, пісню. До речі, музичні фонограми – супроводи до танців завжди вивірені, досконалі у технічному відношенні – чисті, чіткі. Твори видатних композиторів формують естетичний смак, стають невід'ємною частиною подальшого життя хлопчиків і дівчаток. Танці – не лише світ краси. Це постійні тренажі, почуття колективізму, здорове суперництво. І праця, праця... Це і виховання майбутніх чоловіків і жінок. Вихованець Паків не скривдить дівчину, не образить жінку. Він не тинятиметься без діла вулицями міста у пошуках «пригод». Він зайнятий, затребуваний, займається улюбленою справою. Дівчатка, ким би вони не стали у майбутньому, прищеплюватимуть і своїм, і чужим дітям почуття гармонії і краси. Нехай вони не стануть професійними хореографами, але зерно прекрасного, посіяне в дитячих душах, зійде золотим колосом, принесе свої вагомні плоди.

Склад театру танцю щороку поновлюється. Одні – дорослішають, стають чудовими виконавцями і вступають до вузів, щоб продовжити свою хореографічну долю, інші – приходять зовсім юними, щоб опанувати високе мистецтво танцю. Воно дає не лише красиву поставу, вміння рухатися і танцювати. Театр танцю завдяки зусиллям Ірини та Василя став тією оазою, тією сім'єю, що плекає майбутні таланти. Практично, вони не відмовляють нікому при відборі. І треба бачити, як через рік-другий ці незграбні малюки перетворюються на струнких і витончених красунь і красенів. Змінюється пластика їхніх рухів, їхня постава. Змінюється і внутрішня культура: хлопчики перетворюються на маленьких лицарів, у дівчаток – інші теми розмов, інша тональність. Батьки цим метаморфозам тільки радіють.

Без титанічної праці керівників, без допомоги їхніх перших помічників – батьків, очевидно, не було б такого разючого результату. Тільки за те, що сотня дітлахів відірвана від вулиці, від безцільного марнування часу, можна подякувати театру. А ще за те, що діти вчаться гармонії, культури, краси, французької мови, стають фізично міцнішими, товариськими і ввічливими.

Аналіз творчої діяльності театру танцю «Ритми планети» та хореографічної школи – являє собою творчий портрет передусім його

керівників, які, обравши професію хореографа та поєднавши її з професією вчителя, створили можливість творчого зростання своїх вихованців. Спираючись на наукові, мистецькі й психолого-педагогічні засади, Ірина та Василь Паки зуміли створити осередок спільного творчого дійства та зростання, забезпечили можливість розвитку обдарованих дітей, організували змістовне дозвілля молоді, здійснили на практиці основні вимоги педагогіки співробітництва, виховали не одне покоління дітей здатних не тільки свідомо сприймати хореографічне мистецтво, а й вносити свій талант у його збереження та розбудову.